

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

ПРОЕКТ

РАМКОВИ ПРОГРАМИ Е

**за продължаващо професионално обучение,
за актуализиране или разширяване на придобита професионална квалификация, както
и за придобиване на първа, втора и трета степен на професионална квалификация след
придобита квалификация съответно по част от професия, първа или втора степен на
професионална квалификация**

Утвърдена със Заповед №2017 г.

София, 2017 г.

1. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

1.1. Нормативно основание

Рамкови програми Е за продължаващо професионално обучение за актуализиране или разширяване на придобита професионална квалификация, както и за придобиване на първа, втора и трета степен на професионална квалификация след придобита квалификация съответно по част от професия, първа или втора степен на професионална квалификация са разработени на основание чл. 10, ал. 1, 2 и 3, т. 6 и във връзка с чл. 12, т. 5 от Закона за професионалното образование и обучение.

1.2. Цел на рамковите програми

Целта на рамковите програми Е е да регламентират продължаващо професионално обучение за актуализиране или разширяване на придобита професионална квалификация, както и за придобиване на първа, втора и трета степен на професионална квалификация след придобита квалификация съответно по част от професия, първа или втора степен на професионална квалификация в съответствие със:

- Закона за професионалното образование и обучение;
- Държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии;
- Списъка на професиите за професионално образование и обучение.

По рамкови програми Е се осъществява професионално обучение в следните случаи:

- при придобита квалификация по част от същата професия;
- придобита степен на професионална квалификация по професия от същата същата област на образование.

1.3. Предназначение на рамковите програми

Рамковите програми Е определят възрастта и входящото образователно и квалификационно равнище на кандидатите, както и съдържанието и продължителността на професионалното обучение. Разработват се за всяка форма на обучение и съдържат общия брой часове за придобиване на видовете професионална подготовка за целия период на обучение.

Рамковите програми Е са предназначени за разработване на учебни планове за професионално обучение на лица, навършили 16 години.

2. ИЗИСКВАНИЯ КЪМ КАНДИДАТИТЕ, ФОРМИ НА ОБУЧЕНИЕ И ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ОБУЧЕНИЕТО

2.1. Изискване за минимална възраст

Навършени 16 години към датата на подаване на документи за професионалното обучение.

2.2. Изискване за входящо минимално образователно и квалификационно равнище, форми на обучение и продължителност на обучението

Варианти на рамкови програми Е	Входящо минимално образователно равнище	Входящо минимално квалификационно равнище	Форми на обучение	Продължителност на обучението
Рамкова програма Е1 за продължаващо професионално обучение с придобиване на първа степен на професионална квалификация	Завършен начален етап на основното образование или успешно завършен курс за ограмотяване, организиран от училища в системата на предучилищното и училищното образование или валидирани компетентности за начален етап на основно образование по чл. 167, ал. 1, т. 4 от Закона за предучилищното и училищното образование	Придобита квалификация по част от същата професия или същата област на образование	дневна, вечерна, задочна, самостоятелна, индивидуална, дистанционна	Определя се с конкретната документация
Рамкова програма Е2 за продължаващо професионално обучение, с придобиване на първа степен на професионална квалификация	Завършен начален етап на основното образование или успешно завършен курс за ограмотяване, организиран от училища в системата на предучилищното и училищното образование или валидирани компетентности за начален етап на основно образование по чл. 167, ал. 1, т. 4 от Закона за предучилищното и училищното	Придобита квалификация по част от същата професия или същата област на образование	Обучение чрез работа (дуална система на обучение)	Определя се с конкретната документация

	образование			
Рамкова програма Е3 за продължаващо професионално обучение, с придобиване на втора степен на професионална квалификация	Завършен първи гимназиален етап на основание Закона за предучилищното и училищното образование или завършен X клас на основание Закона за народната просвета	Придобита първа СПК от същата област на образование	дневна, вечерна, задочна, самостоятелна, индивидуална, дистанционна	Определя се с конкретната документация
Рамкова програма Е4 за продължаващо професионално обучение, с придобиване на втора степен на професионална квалификация	Завършен първи гимназиален етап на основание Закона за предучилищното и училищното образование или завършен X клас на основание Закона за народната просвета	Придобита първа СПК от същата област на образование	Обучение чрез работа (дуална система на обучение)	Определя се с конкретната документация
Рамкова програма Е5 за продължаващо професионално обучение, с придобиване на втора степен на професионална квалификация	Завършен първи гимназиален етап на основание Закона за предучилищното и училищното образование или завършен X клас на основание Закона за народната просвета	Придобита квалификация по част от професия с втора степен на професионална квалификация	дневна, вечерна, задочна, самостоятелна индивидуална дистанционна	Определя се с конкретната документация
Рамкова	Завършен първи гимназиален	Придобита	Обучение чрез	Определя

програма Е6 за продължаващо професионално обучение, с придобиване на втора степен на професионална квалификация	етап на основание Закона за предучилищното и училищното образование или завършен X клас на основание Закона за народната просвета	квалификация по част от професия с втора степен на професионална квалификация	работа (дуална система на обучение)	се с конкретната документация
Рамкова програма Е7 за продължаващо професионално обучение, с придобиване на трета степен на професионална квалификация	Придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование или завършено средно образование	Придобита втора СПК от същата област на образование	дневна, вечерна, задочна, самостоятелна , индивидуална, дистанционна	Определя се с конкретната документация
Рамкова програма Е8 за продължаващо професионално обучение, с придобиване на трета степен на професионална квалификация	Придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование или завършено средно образование	Придобита втора СПК от същата област на образование	Обучение чрез работа (дуална система на обучение)	Определя се с конкретната документация
Рамкова програма Е9 за продължаващо професионално	Придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование или завършено средно образование	Придобита квалификация по част от професия с трета степен	дневна, вечерна, задочна, самостоятелна индивидуална	Определя се с конкретната документация

обучение, с придобиване на трета степен на професионална квалификация		на професионална квалификация	дистанционна	ция
Рамкова програма E10 за продължаващо професионално обучение, с придобиване на трета степен на професионална квалификация	Придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование или завършено средно образование	Придобита квалификация по част от професия с трета степен на професионална квалификация	Обучение чрез работа (дуална система на обучение)	Определя се с конкретната документация
Рамкова програма E11 за продължаващо професионално обучение, за актуализиране и разширяване на придобита квалификация по професия с първа степен на професионална квалификация	Завършен начален етап на основното образование или успешно завършен курс за ограмотяване, организиран от училища в системата на предучилищното и училищното образование или валидирани компетентности за начален етап на основно образование по чл. 167, ал. 1, т. 4 от Закона за предучилищното и училищното образование	Придобита първа СПК	дневна, вечерна, заочна, самостоятелна, индивидуална, дистанционна	Определя се с конкретната документация
Рамкова програма E12	Завършен първи гимназиален етап на основание Закона за	Придобита втора СПК	дневна, вечерна,	Определя се с

<p>за продължаващо професионално обучение, за актуализиране и разширяване на придобита квалификация по професия с втора степен на професионална квалификация, за лица, навършили 16 г.</p>	<p>предучилищното и училищното образование или завършен X клас на основание Закона за народната просвета</p>		<p>задочна, самостоятелна, индивидуална, дистанционна</p>	<p>конкретната документация</p>
<p>Рамкова програма E13 за продължаващо професионално обучение, за актуализиране и разширяване на придобита квалификация по професия с трета степен на професионална квалификация</p>	<p>Придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование или завършено средно образование</p>	<p>Придобита трета СПК</p>	<p>дневна, вечерна, задочна, самостоятелна индивидуална дистанционна</p>	<p>Определя се конкретната документация</p>

2.2.1. Удостоверяване на входящото квалификационно равнище

а) Входящото квалификационно равнище на лица с проведено вече професионално обучение по част от същата професия се удостоверява с:

- удостоверение за професионално обучение, или
- удостоверение за валидиране на професионална квалификация по част от професия.

б) Входящото квалификационно равнище на лица с придобита степен на професионална квалификация по професия от същото професионално направление се удостоверява със:

- свидетелство за професионална квалификация, или
- свидетелство за валидиране на професионална квалификация.

в) Входящото квалификационно равнище за лица, които са се обучавали за придобиване на образователно-квалификационна степен на висшето образование се удостоверява с:

- диплома за висше образование ;
- документ, издаден от съответното висше училище с информация за: изучаваните предмети, броят на часовете по теория и практика и резултатите от изпитите.

2.2.2. Форми на обучение

Формите на обучение и учебното време се определят от обучаващата институция. Те могат да се съгласуват със заявителя на професионалното обучение.

• Дневната форма

е присъствена форма, която се провежда между 7 и 19 ч.

• Вечерната форма

е присъствена форма, която се провежда в подходящо за обучаемите време.

• Задочната форма

включва учебни занятия, самостоятелна подготовка и изпити по учебни предмети/модули съгласно учебния план. Учебните занятия и изпитите се организират в сесии. Учебните занятия включват обзор на учебното съдържание по съответния учебен предмет или модул и насоки за самостоятелна подготовка за изпитите. Условиата и редът за организиране и провеждане на изпитите се определят със заповед на директора на обучаващата институция.

• Индивидуалната форма

на обучение се организира за отделен обучаем и включва учебни занятия, както и изпити или текущи проверки по учебни предмети или модули. Условиата и редът за организиране и провеждане на изпитите се определят със заповед на директора на обучаващата институция.

• Самостоятелната форма

е неприсъствена форма на обучение, при която обучаемите се подготвят самостоятелно и се явяват на изпити по учебни предмети или модули съгласно учебния план. Условието и редът за организиране и провеждане на изпитите се определят със заповед на директора на обучаващата институция.

• **Дистанционната форма**

на обучение се осъществява чрез средствата на съвременните информационни и комуникационни технологии и включва дистанционни учебни часове, самоподготовка, текуща обратна връзка за резултатите от обучението и присъствени изпити за определяне на оценките по учебните предмети от учебния план. Дистанционна форма на обучение може да се организира в групи за обучаемите или за отделен обучаем от обучаваща институция, която разполага с необходимите технически и технологични условия. За обучението в дистанционна форма обучаемият самостоятелно си осигурява необходимите технически и технологични средства.

• **Обучението чрез работа (дуалната система на обучение)**

се организира от обучаващата институция въз основа на партньорство с един или няколко работодатели и включва: практическо обучение в реална работна среда, и обучение в институция в системата на професионалното образование и обучение с изключение на централните за информация и професионално ориентиране. Графикът за разпределение на учебното време се разработва съвместно и се утвърждава от работодателя/ите и директора или ръководителя на обучаващата институцията. Условието и реда за провеждане на обучение чрез работа (дуалната система на обучение) се определя с наредба на министъра на образованието и науката.

3. СЪДЪРЖАНИЕ

3.1. Изисквания за разработване на учебния план

Учебният план се изготвя като се прави сравнение между съдържанието от проведеното професионално обучение и съдържанието на предвиденото професионално обучение за придобиване на съответната степен на професионална квалификация. Съдържанието на професионалното обучение се определя в съответствие с Държавния образователен стандарт за придобиване на квалификация по професията.

В учебния план се включват учебни предмети/модули и учебни часове, чрез които да се осигури усвояване на липсващите професионални компетенции.

3.2. Структура и съдържание на учебния план

Учебният план се разработва въз основа на настоящите рамкови програми и в съответствие с държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии от обучаващата институция самостоятелно или съвместно със заявителя на професионалното обучение и се утвърждават от директора на обучаващата институция.

Учебният план включва следното **съдържание**:

- Наименование на професионалното направление (включително код);
- Наименование на професията (включително код);
- Наименование на специалността (включително код и степен на професионална квалификация);
- Ниво по Национална квалификационна рамка;
- Форма на обучение;
- Входящо минимално образователно равнище;
- Продължителност на обучението;
- Организационна форма на обучение;
- Разпределение на учебните предмети/ модули и учебните часове по видове професионална подготовка;
- Начин на завършване и удостоверяване на професионалното образование и обучение;
- Пояснителни бележки (описание на организацията на обучението в съответната обучаваща институция, специфични методи на обучение, методи на проверка и оценка и друга необходима информация).

А) УЧЕБЕН ПЛАН ЗА РАМКОВА ПРОГРАМА Е – ВАРИАНТИ Е1, Е3, Е5, Е7 и Е9

за продължаващо професионално обучение

с придобиване на степен на професионална квалификация

№	УЧЕБНИ ПРЕДМЕТИ/МОДУЛИ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА	ВСИЧКО УЧЕБНИ ЧАСОВЕ
РАЗДЕЛ А - ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ		
I.	ОБЩА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА	

1.	Учебни предмети/модули, по които е проведено обучение или валидирани компетентности:	
1.1.		
	
2.	Учебни предмети/модули, по които ще се проведе обучение:	
2.1.		
	
II.	ОТРАСЛОВА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА	
1.	Учебни предмети/модули, по които е проведено обучение или валидирани компетентности:	
1.1.	Теория на професията	
1.1.1.		
	
1.2..	Практика на професията:	
1.2.1.		
	
2.	Учебни предмети/модули, по които ще се проведе обучение:	
2.1.	Теория на професията	
2.1.1.		
	
2.2.	Практика на професията:	
	Учебна практика	
1.2.1.		
	
III.	СПЕЦИФИЧНА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА	
1.	Теория на професията	
1.1.		
	
2.	Практика на професията:	
2.1.	Учебна практика	
2.1.1.		
	

2.2.	Производствена практика	
ВСИЧКО А - за придобиване на първа степен на професионална квалификация:		Най-малко 240 часа
ВСИЧКО А - за придобиване на втора степен на професионална квалификация:		Най-малко 600 часа
ВСИЧКО А - за придобиване на трета степен на професионална квалификация:		Най-малко 900 часа
РАЗДЕЛ Б – ИЗБИРАЕМИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ		
IV.	РАЗШИРЕНА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА	60 часа
	
ВСИЧКО А + Б - за придобиване на първа степен на професионална квалификация:		Най-малко 300 часа
ВСИЧКО А + Б - за придобиване на втора степен на професионална квалификация:		Най-малко 660 часа
ВСИЧКО А + Б - за придобиване на трета степен на професионална квалификация:		Най-малко 960 часа

Обяснителни бележки:

•В задължителните учебни часове се включват:

а) изучавани учебни предмети/модули по теория и практика от общата и отрасловата професионална подготовка от учебните планове, утвърдени преди 2017 г., които се признават за конкретния учебен план;

б) валидирани компетентности по чл. 40 от Закона за професионалното образование и обучение;

б) предвидени за изучаване учебни предмети/модули по теория и практика за обща, отраслова и специфична професионална подготовка на липсващите професионални компетенции за придобиване на степен на професионална квалификация по съответната професия

• Общата професионална подготовка е съвкупност от компетентности в областта на здравословните и безопасни условия на труд, на икономиката и на предприемачеството, както и на други компетентности посочени в ДОС за придобиване на квалификация по професия със степен на професионална квалификация. В учебния план часовете за обща

професионална подготовка са не повече от 10 на сто от общия брой задължителни учебни часове.

• Учебните часове, предвидени за практическо обучение са:

а) не по-малко от 70 на сто от общия брой часове за изучаване на учебните предмети или модули от отрасловата и специфичната професионална подготовка - при придобиване на **първа степен** на професионална квалификация;

б) не по-малко от 60 на сто от общия брой часове за изучаване на учебните предмети или модули от отрасловата и специфичната професионална подготовка - при придобиване на **втора степен** на професионална квалификация;

в) не по-малко от 50 на сто от общия брой часове за изучаване на учебните предмети или модули от отрасловата и специфичната професионална подготовка . при придобиване на първа степен на професионална квалификация при придобиване на **трета степен** на професионална квалификация.

• Разширената професионална подготовка е съвкупност от компетентности, които развиват и усъвършенстват отделни компетентности от общата, отрасловата и специфичната професионална подготовка.

• В случаите, в които образователното равнище на кандидатите за обучение е придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование, по преценка на обучаващата институция в разширената подготовка се включват учебни часове за подготовка за държавния зрелостен изпит по български език и литература.

За лица с увреждания, навършили 16 години, при необходимост се разработват индивидуални учебни планове в зависимост от конкретните възможности на лицето за достигане на единиците резултати от ученето, които са включени в Държавния образователен стандарт за придобиване на квалификация по съответната професия.

• Учебният план за Рамкова програма Е – Вариант Е1, Е2 и Е3 се прилага и за обучение на лица, лишени от свобода на възраст над 16 години в училищата в местата за лишаване от свобода.

Б) УЧЕБЕН ПЛАН ЗА РАМКОВА ПРОГРАМА Е – ВАРИАНТИ Е2, Е4, Е6, Е8 и Е10

за продължаващо професионално обучение с придобиване на степен на професионална квалификация в обучение чрез работа (дуална система на обучение)

№	УЧЕБНИ ПРЕДМЕТИ/МОДУЛИ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА	ВСИЧКО УЧЕБНИ
----------	---	--------------------------

		ЧАСОВЕ
РАЗДЕЛ А - ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ		
I.	ОБЩА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА	
1.	Учебни предмети/модули, по които е проведено обучение или валидирани компетентности:	
1.1.	
2.	Учебни предмети/модули, по които ще се проведе обучение:	
2.1.	
II.	ОТРАСЛОВА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА	
1.	Учебни предмети/модули, по които е проведено обучение или валидирани компетентности:	
1.1.	Теория на професията	
1.1.1.	
1.2..	Практика на професията:	
1.2.1.	
2.	Учебни предмети/модули, по които ще се проведе обучение:	
2.1.	Теория на професията	
2.1.1.	
2.2.	Практика на професията:	
	Практическо обучение в реална работна среда	
III.	СПЕЦИФИЧНА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА	
1.	Теория на професията	
1.1.	
2.	Практика на професията:	

2.1.	Практическо обучение в реална работна среда	
	ВСИЧКО А - за придобиване на първа степен на професионална квалификация:	Най-малко 240 часа
	ВСИЧКО А - за придобиване на втора степен на професионална квалификация:	Най-малко 600 часа
	ВСИЧКО А - за придобиване на трета степен на професионална квалификация:	Най-малко 900 часа
РАЗДЕЛ Б – ИЗБИРАЕМИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ		
IV.	РАЗШИРЕНА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА	60 часа
	
	ВСИЧКО А + Б - за придобиване на първа степен на професионална квалификация:	Най-малко 300 часа
	ВСИЧКО А + Б - за придобиване на втора степен на професионална квалификация:	Най-малко 660 часа
	ВСИЧКО А + Б - за придобиване на трета степен на професионална квалификация:	Най-малко 960 часа

Обяснителни бележки:

- В задължителните учебни часове се включват:

а) изучавани учебни предмети/модули по теория и практика от общата и отрасловата професионална подготовка от учебните планове, утвърдени преди 2017 г., които се признават за конкретния учебен план;

б) валидирани компетентности по чл. 40 от Закона за професионалното образование и обучение;

в) предвидени за изучаване учебни предмети/модули по теория и практика за обща, отраслова и специфична подготовка на липсващите професионални компетенции за придобиване на степен на професионална квалификация по съответната професия

- Общата професионална подготовка е съвкупност от компетентности в областта на здравословните и безопасни условия на труд, на икономиката и на предприемачеството както и на други компетентности посочени в ДОС за придобиване на квалификация по професия със степен на професионална квалификация. В учебния план часовете за обща професионална подготовка са не повече от 10 на сто от общия брой задължителни учебни часове.

- Учебните часове, предвидени за практическо обучение са:
 - а) не по-малко от 70 на сто от общия брой часове за изучаване на учебните предмети или модули от отрасловата и специфичната професионална подготовка - при придобиване на **първа степен** на професионална квалификация;
 - б) не по-малко от 60 на сто от общия брой часове за изучаване на учебните предмети или модули от отрасловата и специфичната професионална подготовка - при придобиване на **втора степен** на професионална квалификация;
 - в) не по-малко от 50 на сто от общия брой часове за изучаване на учебните предмети или модули от отрасловата и специфичната професионална подготовка при придобиване на **трета степен** на професионална квалификация.
- Разширената професионална подготовка е съвкупност от компетентности, които развиват и усъвършенстват отделни компетентности от общата, отрасловата и специфичната професионална подготовка.
- В случаите, в които образователното равнище на кандидатите за обучение е придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование, по преценка на обучаващата институция в разширената подготовка се включват учебни часове за подготовка за държавния зрелостен изпит по български език и литература.
- За лица с увреждания, навършили 16 години, при необходимост се разработват индивидуални учебни планове в зависимост от конкретните възможности на лицето за достигане на единиците от ученето.

В) УЧЕБЕН ПЛАН ЗА РАМКОВА ПРОГРАМА Е – ВАРИАНТИ Е11, Е12 и Е13

актуализиране или разширяване на придобитата квалификация

№	Учебни предмети/модули за професионална подготовка	Всичко учебни часове
ВИД ПОДГОТОВКА (обща, отраслова или специфична)		
I.....		
1.	Теория на професията	
2.	Практика на професията	
	Всичко:	Определя се от обучаващата институция

Обяснителни бележки:

- В случаите, в които се извършва актуализиране на знанията по учебни предмети/модули от различни видове подготовка се създават отделни раздели в учебния план за всяка от тях.

3.3. Структура и съдържание на учебните програми

- Учебните програми по учебни предмети или модули се разработват въз основа на държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии от обучаващата институция самостоятелно или съвместно със заявителя на професионалното обучение и се утвърждават от директора на обучаващата институция.

- Всяка учебна програма съдържа:

- кратко представяне на учебната програма;
- очаквани резултати от ученето: знания, умения и компетентности
- учебно съдържание (теми и часове);
- специфични методи и форми за оценяване на постиженията на обучаемите.

- В учебната програма на учебни предмети/модули от разширената професионална подготовка се посочва и връзката на избираемите със задължителните учебни предмети/модули с цел надграждане и разширяване на компетентностите.

4. ЗАВЪРШВАНЕ И УДОСТОВЕРЯВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ

- Професионалното обучение по рамкови програми Е, за придобиване на степен на професионална квалификация, завършва след полагане на държавен изпит за придобиване на професионална квалификация – по теория и практика на професията.

- Изпитът за придобиване на професионална квалификация се провежда в две части: част по теория на професията и част по практика на професията.

- Организацията и провеждането на държавните изпити се определя с наредба на министъра на образованието и науката.

- Държавните изпити за придобиване на първа, втора или трета степен на професионална квалификация се провеждат по национални изпитни програми, утвърдени от министъра на образованието и науката.

- Придобитата първа, втора или трета степен се удостоверява със свидетелство за професионална квалификация. Съдържанието на документа е определено в държавния образователен стандарт за информацията и документите.

- Професионалното обучение по рамкови програми Е, за актуализиране или разширяване на придобитата професионална квалификация, завършва след полагане на изпит за актуализиране или разширяване на придобитата професионална квалификация по професия – по теория и практика на професията.

- Изпитът за актуализиране или разширяване на придобита професионална квалификация се провежда в две части: част по теория на професията и част по практика на професията.
- Изпитът за актуализиране или разширяване на придобита професионална квалификация по професия се провежда като писмен изпит по теория и индивидуално задание по практика, определени от обучаващата институция след съгласуване с представителите на работодателите и на работниците и служителите.
- За завършено професионално обучение за актуализиране или разширяване на придобита професионална квалификация по професия се издава удостоверение за професионално обучение. Съдържанието на документа е определено в държавния образователен стандарт за информацията и документите.
- Придобилият документ за степен на професионална квалификация или за квалификация по част от професия по свое желание може да получи Европейско приложение.
- Свидетелството за професионална квалификация или удостоверението за професионално обучение дава достъп до пазара на труда и достъп до включване в Рамкова програма Е за продължаващо професионално обучение с придобиване на следваща степен на професионална квалификация.